

3. Береславська О.І. Чинники курсової нестабільності в Україні / О.І. Береславська // Вісник НБУ. – 2009. – № 2. – С. 8-14.
4. Драчко-Єрмоленко Є. Деякі математичні підходи до прогнозування валютного курсу / Є. Драчко-Єрмоленко, І. Сакунова // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 38-41.
5. Жмурко Н. Визначальні фактори утворення валютного курсу держави як головного елементу реалізації її валютно-курсової політики / Н. Жмурко. – Сер.: Формування ринкової економіки в Україні. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2009. – С. 224-230.
6. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія / Ф.О. Журавка. – Суми : Ділові перспективи; ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 334 с.
7. Гроші і кредит : навч. посібн. / за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2010. – 408 с.
8. Мелих О. Валютно-курсова політика та її вплив на фінансову безпеку держави / О. Мелих // Вісник НБУ. – 2008. – № 8. – С. 50-53.
9. Нідзельська І.А. Вплив валютного регулювання на розвиток вітчизняної економіки / І.А. Нідзельська // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 83-88.
10. Рогач Ф. До системи валютних курсів / Ф. Рогач, Ю. Курза // Вісник НБУ. – 2008. – № 4. – С. 56-60.
11. Ющенко В.А. Валютне регулювання : навч. посібн. / В.А. Ющенко, В.І. Міщенко. – К. : Вид-во "Знання", 1999. – 359 с.
12. Balassa B. The Purchasing Power Parity Doctorine: A Reappraisal // Journal of Political Economy. – 1964. – № 72. – P. 584-596.
13. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.

Бидный Н.Б., Кузь Х.В. Курсовые колебания: факторы и их влияние на экономику

Рассмотрено влияние конъюнктурных и структурных факторов на валютный курс в условиях интеграционных и глобализационных процессов. Осуществлен анализ динамики основных макроэкономических факторов во время экономического кризиса в Украине. Исследованы последствия роста уровня доллара для экономики Украины. Обоснована целесообразность ревальвации национальной денежной единицы, влияние девальвации на конкурентоспособность отечественных товаров на международных рынках.

Ключевые слова: валютный курс, режим гибкого курсообразования, паритет покупательной способности, конъюнктурные факторы, структурные факторы, уровень доллара.

Bidnik N.B., Kuz Kh.V. Course vibrations: factors and their influence are on economy

This article considers influence of market and structure factors on exchange rate in environment of integration and globalization. Dynamics of main macroeconomic factors during economic crises in Ukraine is analysed. The effects of increasing dollarization rate of Ukrainian economics is examined. Expediency of national currency revaluation and influence of devaluation on national goods competitiveness at international markets are proved.

Keywords: exchange rate, regime of flexible formation of exchange rate, purchasing power parity, market factors, structure factors, dollarization rate.

УДК 336.74 (477)

Асист. М.Я. Вірт, канд. екон. наук; доц. П.О. Куцик,
канд. екон. наук – Львівська КА

**РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ТА ЙОГО
ОПТИМАЛЬНИЙ РЕЖИМ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Визначено теоретичні аспекти валютно-курсової політики. Здійснено аналіз сучасних систем регулювання валютного курсу. Встановлено критерії вибору опти-

мального режиму валютного курсу та, на основі цих критеріїв, виявлено оптимальний режим для України в сучасних умовах.

Ключові слова: валютне регулювання, валютно-курсова політика, регулювання валютного курсу.

Вступ. Валютне регулювання посідає провідне місце в економічній політиці держави. Залежно від мети, валютне регулювання може стимулювати або стримувати економічний розвиток у країні та, відповідно, впливати на стан окремих секторів, галузей та підприємств, а також на місце держави на світовому ринку. У сучасних умовах економічної глобалізації валютний курс стає одним з основних комплексних макроекономічних показників, який впливає не лише на зовнішньоекономічну діяльність країн, а й загалом на соціально-економічний розвиток. Розбалансованість валютного ринку, негативне сальдо торговельного балансу, високі темпи інфляції свідчать про те, що на сьогодні залишається невирішеною проблема проведення ефективної валютно-курсової політики і визначення оптимального рівня валютного курсу. Для вирішення цих проблем необхідним є вибір оптимальної системи регулювання валютного курсу в сучасних умовах. В умовах девальвації національної валюти – гривні – набуває актуальності визначення оптимальної системи регулювання валютного курсу, яка буде збалансовувати взаємодію господарської системи держави зі світовою економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження наукової проблематики валютного курсоутворення зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: А. Браун, Б. Ікенгрін, Б. Ейхенгрін, Дж. Інгрем, Г. Кассель, П. Кругман, Дж. Френкель, М. Пebro, Дж. Локк, Р. Манделл, Дж. Сакс, М. Фрідмен, А. Хансен, О.В. Дзюблюк, Б.Ю. Лапчук, С.Б. Ільїна, С.О. Кораблін, А. Шаповалов, Н. Горшкова, О.В. Пасічник та інші.

Мета роботи. Дослідити теоретичні аспекти валютно-курсової політики, здійснити аналіз сучасних систем регулювання валютного курсу, встановити критерії вибору оптимального режиму валютного курсу та виявити оптимальний режим для України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Валютна політика є важливим фактором здійснення впливу як на рівень внутрішніх цін, так і на загальний стан платіжного балансу країни, її конкурентоспроможність на зовнішніх ринках. Це є наслідком того, що величина валютного курсу визначає ціну товарів і послуг на зовнішньому ринку і ціну імпортованих товарів і послуг на внутрішньому.

Регулювання валютного курсу гривні є дуже важливим та відповідальним заходом і повинно залежати від конкретної ситуації, у якій перебуває країна, і враховувати стратегічні цілі її розвитку. Визначаючи систему регулювання валютного курсу, НБУ намагається тримати під контролем стабільність гривні, що є одним із головних завдань НБУ відповідно до Закону України "Про Національний банк України" [8], адже зміна валютного курсу національної грошової одиниці неоднозначно впливає на стан поточного рахунку платіжного балансу.

Існування правил валютного регулювання завжди відзначалося як важлива складова державного регулювання. Деякі розвинені країни виявили свою перевагу в тому, що лібералізували валютне регулювання, але могли це

зробити тільки завдяки тому, що їхні валюти були такі стабільні та торговельно-спроможні, що ці валюти взагалі не потребували впровадження жодних правил валютного регулювання. Водночас, у ринковій економіці валютний курс визначається на валютному ринку, а тому досить складно піддається регулюванню.

Під валютно-курсовою політикою треба розуміти складову частину валютної політики, що представляє собою законодавчо закріплені повноваження Національного банку із здійснення комплексу заходів у сфері регулювання, контролю й адміністрування валютного курсу, спрямованого на забезпечення його ефективної динаміки, для досягнення цілей грошово-кредитної політики держави [1]. Вона реалізується через державне регулювання валютного курсу і спрямовується на стабілізацію курсових змін, а також підвищення або зниження валютного курсу відповідно до її цілей та задач. Варто зазначити, що валютно-курсова політика не розглядається як самостійний компонент програмних документів, а реалізується як складова валютної політики у межах заходів загальної монетарної політики [1].

Щодо поняття "валютний (обмінний) курс", то це вартість грошової одиниці однієї країни, що виражена у валюті іншої країни, групі валют або міжнародних грошових одиницях. Таким чином, обмінний курс є одним із найбільш важливих елементів національної валютної системи, оскільки його рівень відображає динаміку основних макроекономічних показників розвитку країни і він сам може активно впливати на їх зміну.

Своєю чергою, встановлення обмінного курсу, відповідно до чинних правил і норм валютного регулювання, називається валютним котируванням. Котирування може передбачати встановлення валютного курсу або на законодавчому рівні у вигляді офіційного курсу Національного банку, або на основі ринкових механізмів, під впливом співвідношення попиту і пропозиції. Виділяють два методи котирування валют: прямий і зворотний.

Пряме котирування передбачає вираження одиниці іноземної валюти у певній кількості національної валюти [3]. Наприклад, в Україні один долар США прирівнюється до певної кількості гривні. Саме пряме котирування використовується у більшості країн світу.

Зворотне котирування – це прирівнювання одиниці національної валюти до певної кількості іноземної валюти [3]. Цей метод використовується у Великій Британії, де один фунт стерлінгів виражається у певній кількості дол. США. Використання цих методів не впливає на рівень обмінного курсу, а лише змінює форму його вираження. Отже, згідно з класифікацією Міжнародного валютного фонду, існують такі види систем регулювання валютного курсу: 1) режим фіксованого валютного курсу; 2) режим плаваючого валютного курсу; 3) проміжний режим валютного курсу.

Режим фіксованого валютного курсу передбачає встановлення Національним банком обмінного курсу національної валюти до певної іноземної валюти або системи валют, відповідно, за обмеженої грошово-кредитної політики. До основних його переваг можна віднести те, що для країн із високим рівнем інфляції фіксований обмінний курс може стати дисциплінуючим фактором внутрішньої економічної політики і сприяти підвищенню довіри до національної валюти. Також цей режим визначає стабільність і передбачуваність результатів зовнішньоекономічної діяльності.

До основних вад можна віднести: неможливість гарантувати, що курс залишиться незмінним протягом тривалого періоду, підтримання валютного курсу на заданому рівні обмежує Національний банк у реалізації інших цілей монетарної політики і потребує нагромадження значних обсягів золотовалютних резервів і, зазвичай, не відображає реальної вартості валюти, оскільки не реагує на зміни економічної ситуації та рівня інфляції в країні.

За режиму плаваючого валютного курсу визначальним фактором курсоутворення є попит та пропозиція на національну та іноземну валюту. Розрізняють вільний, обмежений та керований плаваючий курс. У сучасних умовах цей режим для України має більше вад, ніж переваг, а саме: непередбачуваність валютного курсу та спекуляції на валютному ринку (наприклад, прихід у країну спекулятивних інвесторів, які мають на меті заробити на коливанні національної валюти) і, як наслідок, може відбутися відповідне формування громадської думки, що плаваючий курс гривні рівносильний слабкій валюті. Це продемонстрували події за жовтень 2010 р., коли рекордно збільшився попит на долар. За цей період українці купили іноземної валюти на 3,2 млрд дол., а продали – всього на 1,34 млрд дол. Останній раз наші співвітчизники з таким "апетитом" купували валюту в кризовому листопаді 2008 р. Тоді вони скупили на 2,3 млрд дол. більше, ніж продали, що призвело до значної девальвації національної валюти (гривня втратила близько 40 % своєї вартості). Але якщо два роки тому більшість громадян стояли в чергах і були переконані в неминучому краху гривні (прогноз, 15 грн за долар, вважався помірним), то зараз очікування девальвації – це тільки одна з причин, але не головна. Ще одним із недоліків є не прогнозованість зовнішньоторговельних та інвестиційних потоків. У міру стабілізації ситуації на грошово-кредитному ринку, Національний банк України повинен уживати додаткових заходів щодо зменшення спекулятивного попиту на іноземну валюту.

Щодо переваг, то для України – це розширення можливостей Національного банку в забезпеченні різних цілей монетарної політики, наприклад, стимулювання економічного зростання завдяки прискоренню інфляції та навпаки, що також дасть змогу контролювати інфляцію. На сьогодні Національний банк використовує режим керованого плавання, який полягає у цілеспрямованій зміні вартості національної валюти, зазвичай, у бік девальвації.

Як поєднання двох зазначених вище систем, існує проміжний режим валютного курсу. Він представляє поєднання як державного регулювання, так і ринкової кон'юнктури. Але більшість провідних економістів і фахівців центральних банків різних країн дотримуються думки, що в умовах глобалізації економічних процесів із високим ступенем інтеграції фінансових ринків дедалі більшого поширення набувають лише режими плаваючого та фіксованого валютного курсу. Нині в Україні ведуться напружені дискусії щодо застосування оптимальної системи регулювання валютного курсу. Важливо також зауважити, що необхідно визначитися, для досягнення якої макроекономічної мети має використовуватися один із режимів. Для вибору потрібного режиму існують певні критерії, які пов'язані із структурними та інституційними характеристиками економіки.

Перший, як базовий, критерій – рівень розвитку ринкових відносин та ступінь відкритості економіки, що давало змогу б ефективно розподіляти ре-

сурси та забезпечувати автоматичне відновлення економічних балансів. Вступ України до Світової організації торгівлі теж зумовив відкритість економіки. Згідно з цим критерієм, можна визначити, що він є аргументом на користь фіксованого валютного курсу. Другий критерій – ступінь дестабілізації економіки. На цьому етапі відбувається економічна криза (зростання безробіття, прискорення темпів інфляції, знецінювання вкладів населення тощо) в Україні, отже більш прийнятним буде використання режиму фіксованого валютного курсу.

Третім критерієм є рівень золотовалютних резервів країни. У липні 2010 р. золотовалютні резерви НБУ становили на 31 липня 30,8755 млрд дол. Варто зазначити, що з початку 2010 р. (у січні-липні) золотовалютні резерви НБУ збільшилися на 16,5 %. Це пов'язано із значними валютними інтервенціями НБУ задля стабілізації валютного ринку. Оскільки золотовалютні резерви залишаються на нормальному рівні, то це є фактором вибору плаваючого курсу.

Четвертим, одним із найпоширеніших критеріїв, який в цьому випадку сприяє фіксації валютного курсу, є масштаб економіки. Чим більш диверсифіковане виробництво та міжнародні зв'язки, які при цьому менш об'ємні, порівняно з внутрішніми товарно-грошовими потоками, тим меншими є для економіки зовнішні ризики.

П'ятий критерій – диверсифікація експорту, яка визначає структуру зовнішньої торгівлі та обсяг валютних надходжень. Цей процес є актуальним для нашої країни, тому що за січень-листопад 2010 р. негативне сальдо становило більш ніж 6,8 млрд дол. за даними Держкомстату. Таким чином, девальвація національної валюти може не сприяти істотному збільшенню експорту через високу залежність від імпорту, а девальвація веде до подорожчання імпорту. До того ж експорт України не є конкурентоспроможним, товари з низькою доданою вартістю (металургійна, хімічна промисловість) надто схильні до кон'юнктурних впливів. У цих умовах більш доцільним було б використання плаваючого курсу.

Шостий критерій – рівень інфляції. Він визначає вибір режиму валютного курсу в тому разі, якщо спостерігається істотна різниця між темпами зростання цін у країні та ціновою динамікою її головних зовнішньоторговельних партнерів. В Україні індекс інфляції за 11 місяців 2010 р. становив 8,2 % (за даними Держкомстату). Це є один із найбільших показників серед усіх країн Європи, тому з огляду на цей фактор можна визначити, що було б ефективнішим використання фіксованого валютного курсу.

Останній, сьомий критерій – можливість отримання зовнішніх позик для збільшення валютних резервів або здійснення стабілізаційних заходів. Особливу роль відіграє співпраця Національного банку з Міжнародним валютним фондом, яка позитивно впливає на стабілізацію курсу. Наявність можливості надання нашій державі зовнішніх позик розглядається як аргумент на користь використання плаваючого валютного курсу.

Отже, на основі зазначених вище критеріїв можна визначити, що Україна повністю не готова перейти до класичного (вільного) режиму плаваючого курсу. На короткотерміновий період, в умовах фінансової кризи та дестабілізованого валютного ринку, цілком необхідно повернутися до обмеженого плаваючого курсу, тобто встановити офіційний валютний курс гривні в досить вузькому валютному коридорі (рис.).

Рис. Офіційний курс долара за 2010 р. (розрахунки здійснені на основі даних офіційного сайту Національного банку України [9])

Своєю чергою, НБУ повинен гарантувати валютний курс у рамках оголошеного коридору. Також Національному банку потрібно розробити і впровадити інструментарій хеджування валютних ризиків – похідних інструментів, що дають змогу купувати і продавати валюту, заздалегідь прописавши в контракті вартість та обсяги угоди (форварди і ф'ючерси). У довготерміновій перспективі, за умови стабілізації економіки та валютного ринку, сповільнення темпів зростання інфляції (не більше ніж 10 %), можливий перехід до режиму вільного плаваючого валютного курсу, використовуючи при цьому досвід провідних зарубіжних країн. Валютна лібералізація не повинна бути самоціллю, оскільки це не відповідає інтересам нашої держави.

Висновки. Таким чином, для відкритої економіки України, з її вразливістю до зовнішніх "шоків", принципове значення має ефективне функціонування режиму регулювання валютного курсу. Забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення рівня життя населення потребує постійного вдосконалення валютної системи країни. Вибір системи регулювання валютного курсу повинний розглядатися як в короткотерміновій, так і в довготерміновій перспективах, відповідно вибір цілей, методів і інструментів режиму має бути заснований на багатоваріантних розрахунках, що будуть враховувати наслідки зміни для всіх суб'єктів економічної діяльності.

Отож, доволі перспективним є дослідження режимів валютного курсу, зіставлення їх дії в розвинених країнах та можливості ефективного використання цих режимів в Україні.

Література

1. **Дзюблюк О.В.** Валютна політика : підручник / О.В. Дзюблюк. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 422 с.
2. **Лапчук Б.Ю.** Валютна політика : навч. посібн. / Б.Ю. Лапчук. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 212 с.
3. **Ільїна С.Б.** Гроші та кредит : навч. посібн. / С.Б. Ільїна, В.П. Шило, В.І. Кисла, Н.І. Шрамкова. – К. : Вид-во "Професіонал", 2007. – 363 с.
4. **Кораблін С.О.** Валютно-курсова політика України: стабілізаційні ефекти та можливі перспективи розвитку / С.О. Кораблін // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 112-124.
5. **Шаповалов А.** Стратегічні напрямки курсової політики України в умовах сталого економічного розвитку / А. Шаповалов // Дзеркало тижня. – 2005. – № 43. – С. 5-11.

6. Горшкова Н. Валютно-курсова політика: практичні досвід та рекомендації / Н. Горшкова // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 1. – С. 62-66.

7. Пасічник О.В. Валютний курс гривні: динаміка та основні чинники формування / О.В. Пасічник // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 8 (26). – С. 98-110.

8. Про національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р., № 679-XIV / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=679-14>.

9. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/>.

Вирт М.Я., Куцук П.О. Регуляция валютного курса и его оптимальный режим для Украины

Определены теоретические аспекты валютно-курсовой политики. Осуществлен анализ современных систем регуляции валютного курса. Установлены критерии выбора оптимального режима валютного курса и, на основе этих критериев, обнаружен оптимальный режим для Украины в современных условиях.

Ключевые слова: валютная регуляция, валютно-курсовая политика, регуляция валютного курса.

Virt M.Ya., Kucuk P.O. Adjusting of rate of exchange and him optimum mode for Ukraine

The theoretical aspects of currency policy are describes. The analysis of the modern systems of exchange rate adjustment is conducted. The criteria of choice of the optimum mode of exchange rate are stand, on the basis of these criteria, found out the optimum mode for Ukraine in modern terms.

Keywords: currency adjustment, currency policy, exchange rate adjustment.

УДК 630*6:674

*Студ. Ю.І. Вовчук – КНУ ім. Тараса Шевченка;
асист. Т.І. Пономаренко, канд. екон. наук – НУБіП України, м. Київ*

ЦІНОВИЙ ФАКТОР У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто специфіку застосування деревообробними підприємствами основних підходів до ціноутворення. Визначено доцільність використання цінових ліній у формуванні цінової стратегії.

Ключові слова: ціноутворення, методи ціноутворення, цінова лінія, цінова стратегія.

В умовах обмеженості і вичерпності природних ресурсів для національної економіки актуальним є перехід на засади сталого розвитку, що серед іншого передбачає екологічно виправдане та економічно доцільне поглиблення перероблення мінерально-сировинних, паливно-енергетичних, біологічних ресурсів загалом і лісових зокрема. Враховуючи те, що наша держава є недостатньо забезпеченою лісами, необхідно раціонально та ефективно розробляти та переробляти наявні деревинні активи.

Діяльність деревообробних підприємств відбувається в жорсткому конкурентному середовищі, де фактично однією з небагатьох можливостей залишитися на ринку є використання цінового важеля. Ціна в умовах ринкової економіки – один із найвагоміших критеріїв, які визначають прибутковість підприємства. Відповідно до цього, цінова політика, як сукупність загальних цілей, які підприємство планує досягти за допомогою цін на свою продукцію, і система засобів, спрямованих на їх досягнення, повинна бути детально продумана та обґрунтована.